

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การนำเสนอผลการวิจัยในบทที่ 5 นี้จะแบ่งหัวข้อการเสนอออกเป็น 4 หัวข้อใหญ่ ๆ ดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. สรุปผลการวิจัย
3. อภิปรายผลการวิจัย
4. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาการสืบทอดอัตลักษณ์ของคนอีสานในชุมชนตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษากระบวนการที่ยังคงสืบทอดอัตลักษณ์ตามประเพณีฮีตสิบสองคองสิบสี่ของคนอีสานในชุมชนตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี
3. เพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่มีผลต่อการสืบทอดอัตลักษณ์ของคนอีสานในชุมชนตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

สรุปผลการวิจัย

ข้อค้นพบที่ 1 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สามารถสรุปได้ว่าในชุมชนบ้านสะตอนที่ยังคงการสืบทอดประเพณีฮีตสิบสองคองสิบสี่ โดยไม่ใช่เพียงแค่เป็น การถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งเท่านั้น แต่มันเป็นกระบวนการการเรียนรู้กระบวนการพัฒนาโดยการเปลี่ยนแปลง การปรับแต่ง การตีความหมายใหม่ การสร้างสรรค์ใหม่ การถ่ายทอด การสืบทอดเหตุเพราะฮีตสิบสองคองสิบสี่เป็นสิ่งที่เกิดมาจากการเรียนรู้จากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษของคนในชุมชน คนในชุมชนสะตอนจึงพยายามที่จะต่อสู้ดิ้นรนเพื่อที่จะรักษาอัตลักษณ์อันเป็นแบบแผนของความคิด ความเชื่อ วิถีทางและแนวปฏิบัติของตนเองไว้ โดยอาศัยกระบวนการในการสืบทอดทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นกระบวนการที่มีลักษณะเป็นการไหลเวียนอย่างต่อเนื่องกันไปอย่างไม่รู้จบ การสืบทอดฮีตสิบสองคองสิบสี่เป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่ง ที่จะดำรงไว้ซึ่งสิ่งที่ตั้งงามสืบไป การถ่ายทอดหรือการสืบทอดประเพณีฮีตสิบสองคองสิบสี่ เริ่มจากการเป็นแบบอย่างให้เด็กเลียนแบบจนเป็นความเคยชินซึมซับจนกลายเป็นคุณสมบัติอย่างหนึ่งของเด็กโดยไม่รู้ตัว ผู้ใหญ่หรือบุคคลอื่น ซึ่งเป็นผู้รู้ในประเพณีฮีตสิบสองคองสิบสี่ที่สั่งสมไว้ เห็นว่าเป็นสิ่งที่ตั้งงามนำมาปฏิบัติ ถ่ายทอด อาจออกมาในรูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ

ของชุมชน เพื่อธำรงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม การสืบทอดวัฒนธรรมประเพณี
 ฮีตสิบสองคองสิบสี่ของชุมชนบ้านสะตอนสามารถแบ่งการพิจารณาได้เป็นสามมิติ คือมิติบุคคลเป็น
 การสืบทอดวัฒนธรรมจากบุคคลกลุ่มหนึ่งไปยังบุคคลอีกกลุ่มหนึ่ง มิติพื้นที่เป็นการสืบทอดวัฒนธรรม
 จากสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่งและมิติเวลา เป็นการสืบทอดวัฒนธรรมจากช่วงเวลาหนึ่งไปยัง
 อีกช่วงเวลาหนึ่ง โดยมีลักษณะเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง

การถ่ายทอดผ่านมิติบุคคล คือการถ่ายทอดจากรุ่นไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง เบื้องต้นสมาชิกในครอบครัว
 เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่จะเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้เรื่องของวัฒนธรรมประเพณีของฮีตสิบสองคองสิบสี่
 การเรียนรู้และฝึกตนเองให้เห็นคุณค่าจึงเป็นวิธีการที่ดีและควรทำตั้งแต่วัยเด็ก ด้วยการปลูกจิตสำนึก
 มีความเป็นพลวัต ยืดหยุ่นได้ มีความคงที่เพียงบางส่วน มีการเปลี่ยนแปลงได้ ในบางส่วนเพราะคน
 ในชุมชนเชื่อว่าประเพณีฮีตสิบสองคองสิบสี่ ในประเพณี 12 เดือนของชาวอีสานในชุมชนบ้าน
 สะตอนนั้นมีประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ทั้งหมด 6 เดือน คือเดือนอ้าย เดือนสาม เดือนสี่
 เดือนแปด เดือนสิบเอ็ดและเดือนสิบสอง ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการทำมาหากินเพื่อความอุดมสมบูรณ์
 ของผลผลิตจากไร่นา ตลอดจนความบริบูรณ์ของฝนมี 3 เดือน คือเดือนยี่ เดือนหก เดือนสิบ ประเพณี
 เกี่ยวกับขวัญกำลังใจในการดำเนินชีวิตของคนในสังคมหรือในหมู่บ้านให้อยู่เย็นเป็นสุขมี 2 เดือน
 คือเดือนห้าและประเพณีที่เกี่ยวข้องกับความกตัญญู และระลึกถึงบรรพบุรุษด้วยการเช่นไหว้มี 2 เดือน
 คือ เดือนเก้ากับเดือนสิบ

ข้อค้นพบที่ 2 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สามารถสรุปได้ว่ากระบวนการการสืบทอดฮีตคอง
 ของชุมชนสะตอนได้แก่

1. วัดเป็นกลไกที่สำคัญที่ทำให้ประเพณีฮีตสิบสองคองสิบสี่อยู่ในชุมชนบ้านสะตอน
 เพราะวัดมีความสัมพันธ์อันใกล้ชิดกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนจัดเป็นสถาบันหนึ่งที่มีความสำคัญ
 ต่อคนในชุมชนเป็นอย่างมาก ถ้าพิจารณาในฐานะนี้พบว่า วัดซึ่งเป็นสถานที่สำคัญของพระพุทธศาสนา
 มีความสำคัญต่อประเพณีทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ ปัญหาและความเป็นอยู่
 ทั้งปัจเจกชนและสังคมโดยส่วนรวมในส่วนที่เกี่ยวกับความเป็นอยู่และต่อเนื่องของสังคม โดยทำ
 หน้าที่เป็นพลังที่สร้างสรรค์ เป็นสถาบันขัดเกลาทางสังคม ปลูกฝังวัฒนธรรมและจริยธรรมให้แก่
 คนในสังคม ก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมทางวัฒนธรรมและความรู้สึกเป็นชาติ นอกจากนี้ยังมีบทบาท
 สำคัญในส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคม ในการกำหนดแนวทางความสัมพันธ์
 และการปฏิบัติต่อกันระหว่างสมาชิกในสังคม ทั้งทำหน้าที่เป็นกลไกควบคุมพฤติกรรมของสมาชิก
 ในสังคมอีกด้วย พระพุทธศาสนาทำหน้าที่ ปลูกฝังและถ่ายทอดความรู้ การสร้างการเรียนรู้ให้เกิด
 ขึ้นกับคนในครอบครัวและชุมชนเป็นสถานที่การถ่ายทอด สืบสานประเพณีและเป็นสถานที่ขัดเกลา
 ทางสังคม โดยทำหน้าที่ถ่ายทอดปลูกฝังวัฒนธรรม เริ่มจากการเป็นแบบอย่างในการประพฤติ
 ปฏิบัติที่ดีให้เด็กจนเป็นความเคยชิน ซึมซับจนกลายเป็นคุณสมบัติอย่างหนึ่งของเด็กโดยไม่รู้ตัว วัดมี

พระสงฆ์เป็นผู้แทนของวัดที่ที่คอยอบรมสั่งสอนคนและเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ประเพณีฮีตสิบสองคองสิบสี่ให้กับคนในชุมชน และเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีงามนำมาปฏิบัติ ถ่ายทอด อาจออกมาในรูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนเพื่อธำรงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมไว้เป็นกระบวนการถ่ายทอดประเพณีฮีตสิบสองคองสิบสี่

2. ชุมชนเป็นอีกกลไกในกระบวนการสืบทอดประเพณีฮีตสิบสองคองสิบสี่ โดยสมาชิกในชุมชน เช่น ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชุมชน ผู้อาวุโสในชุมชน เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ในเรื่องของวัฒนธรรมประเพณีของฮีตสิบสองคองสิบสี่โดยสืบทอดผ่านเรื่องราวความเชื่อทางพระพุทธศาสนา เรื่องผลของการกระทำเป็นเรื่องเล่าปรัมปราที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาจากการบอกเล่าของคนรุ่นก่อนมาสู่คนรุ่นหลัง อย่างเช่น การเชื่อถือ เกรงขามหรือกลัวในสิ่งที่เข้าใจว่า อยู่เหนือธรรมชาติหรือในสิ่งลึกลับ อันไม่สามารถจะทราบด้วยเหตุผลตามหลักวิทยาศาสตร์และสิ่งนั้นอาจจะให้ดีหรือร้ายแก่ผู้ที่เชื่อถือก็ได้ เมื่อมีความรู้สึกเช่นนั้นก็สำแดงความเชื่อหรือความรู้สึกนั้นออกมาเป็นรูปพิธีรีตอง ประกอบไปด้วยคาถาและเวทมนตร์เพื่ออำนวยประโยชน์แก่ผู้เชื่อถือในทางดี เพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคล ป้องกันเหตุร้ายหรือมิให้อุบาทว์จัญไรเข้ามาเบียดเบียน ถ้าลูกหลานไม่ปฏิบัติตามฮีตจะทำให้เกิดไม่สบาย เกิดเรื่องร้าย ๆ ขึ้นในครอบครัว ทำให้ครอบครัวอยู่กันไม่สงบสุขเพราะวิญญาณบรรพบุรุษมากระทำมาบังดาลให้เกิดเช่นนั้นจึงขอยกตัวอย่างในฮีตสิบสอง เรื่องบุญข้าวสากเป็นฮีตที่สืบในประเพณีอีสาน เป็นบุญที่ทำเพื่ออุทิศให้แก่ผู้ตายวิญญาณบรรพบุรุษและเปรต เพราะเชื่อว่าดวงวิญญาณบรรพบุรุษจะมีความหิว กำลังรอรับส่วนบุญจากงานนี้ ถ้าหากลูกหลานบ้านเรือนไหนไม่ทำบุญอุทิศไปให้ เมื่อวิญญาณบรรพบุรุษไม่ได้รับส่วนบุญเพราะลูก ๆ หลาน ๆ ไม่ทำบุญให้ วิญญาณบรรพบุรุษก็จะกระทำคลบบังดาลให้เป็นไปต่าง ๆ นานา คนอีสานที่อาศัยอยู่ในชุมชนสะตอนมีความเชื่อเช่นนั้นจึงได้มีการทำบุญข้าวสากขึ้นในเดือนสิบของทุกปี โดยการพาลูก ๆ หลาน ๆ ปฏิบัติให้ดูให้เห็นอยู่บ่อย ๆ จากการทำที่คนรุ่นก่อนทำให้เห็นและได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมอยู่บ่อย ๆ จนเกิดการจดจำและซึมซับและเรียนรู้โดยอัตโนมัติซึ่งเป็นกระบวนการของการถ่ายทอดฮีตสิบสองและคองสิบสี่โดยไม่ต้องไปเรียนรู้ในสถาบันการศึกษา

ข้อค้นพบที่ 3 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ปัจจัยและเงื่อนไขที่มีผลต่อการสืบทอดอัตลักษณ์ของคนอีสานในชุมชนตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี พบได้ 3 ประเด็นดังนี้

1. การปรับเปลี่ยนวิถีปฏิบัติของคนในชุมชนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมจากสังคมเกษตรกรรมไปสู่สังคมอุตสาหกรรม ทำให้สังคมที่เคยอยู่กับแบบเรียบง่ายกลับกลายเป็นการดิ้นรนแบบปากกัดตีนถีบเพื่อหาเลี้ยงชีพและครอบครัว ส่งผลให้คนในชุมชนจำนวนไม่น้อยต้องเข้าทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมทั้งในพื้นที่และต่างถิ่น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนอกจากจะส่งผลต่อการดำเนินชีวิตแล้ว ความเชื่อและหลักปฏิบัติที่ดำรงอยู่วิถีชีวิตอย่างฮีตคองที่ชาวบ้านได้ถือปฏิบัติกันมาเป็นเวลาช้านาน

2. การขาดผู้นำในการสืบสานและความไม่ต่อเนื่องของผู้นำในการสืบสานฮัตคอง ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำทางศาสนา มัคทายกหรือบุคคลที่มีความน่าเชื่อถือ แต่ปัญหาที่พบ คือกลุ่มคนเหล่านี้ก็มีหน้าที่อื่นที่ต้องรับผิดชอบ จึงทำให้ไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน และผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับฮัตคองบางคนก็อายุมากแล้ว ซึ่งเป็นข้อจำกัดในการถ่ายทอด เนื่องจากต้องอาศัยทั้งความรู้ ความจำและความคล่องตัว เช่น การอธิบายถึงความเป็นมา บทสวดในงานพิธีต่าง ๆ การนำปฏิบัติในพิธีกรรมต่าง ๆ จึงทำให้ขาดการเรียนรู้และฝึกหัดในบางขั้นตอน ส่วนหนุ่มสาวที่สามารถนำกิจกรรมได้ก็อาจขาดความน่าเชื่อถือเพราะจะต้องสั่งสมทั้งความรู้และประสบการณ์ให้เพียงพอเสียก่อน ดังนั้นเมื่อขาดผู้นำที่รู้กระบวนการ ขั้นตอนหรือวิถีปฏิบัติที่ถูกต้อง จึงส่งผลให้กิจกรรมบางอย่างของฮัตคองเปลี่ยนแปลงหรือขาดหายไปและความไม่ต่อเนื่องของผู้นำ เช่น ถ้าผู้นำชุมชนยังเป็นคนอีสานและเป็นคนที่ยึดมั่นในฮัตคองอยู่และคนอีสานยังมีบทบาทต่อชุมชนอยู่หรือถ้าเมื่อเปลี่ยนหัวผู้นำของชุมชนที่ไม่ใช่กลุ่มของคนอีสานและคนอีสานไม่มีบทบาทในชุมชน ก็ทำให้มีผลต่อการดำรงอยู่หรือสูญหายไปของฮัตคองได้

3. การรับวัฒนธรรมต่างถิ่นมาเผยแพร่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในชุมชน การรับวัฒนธรรมต่างถิ่นเข้ามาโดยไม่ได้ปรับให้สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตทำให้วิถีชีวิตดั้งเดิมของคนชุมชนสูญหายไป เกิดการรับค่านิยมและแนวการปฏิบัติที่อาจไม่เหมาะสม วัฒนธรรมและประเพณีที่ดั้งเดิมและหลากหลายในสังคมสูญหายไป หรืออาจถูกบิดเบือนไปจากหลักการดั้งเดิมที่ดีและถูกละเลยมิได้นำมาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนเท่าที่ควร ฮัตคองได้รับอิทธิพลจากกระบวนการทางวัฒนธรรมด้วยเช่นกัน เมื่อคนในชุมชนไปทำงานในชุมชนอื่นเกิดการซึมซับและรับเอาวัฒนธรรมจากชุมชนอื่นมาเผยแพร่ในชุมชนแห่งนี้ ซึ่งส่งผลให้ฮัตคองที่เป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมถูกแทนที่ด้วยวัฒนธรรมใหม่ที่คนในชุมชนเห็นว่าทันสมัย จนในที่สุดวัฒนธรรมใหม่ก็ได้รับการยอมรับว่าถูกต้องเหมาะสม

4. บทบาทของสมาชิกในครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป สมัยก่อนผู้ชายเป็นช้างเท้าหน้า ส่วนผู้หญิงเป็นช้างเท้าหลัง กล่าวคือถ้าผู้ชายหรือหัวหน้าครอบครัวขาดการเป็นหัวหน้าครอบครัวที่ดีแล้วจะทำให้ฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวไม่ดีตามไปด้วย ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่าในอดีตคนส่วนใหญ่มีอาชีพทำไร่ ทำนา จึงต้องอาศัยกำลังของผู้ชายเป็นหลักในการกรำงานหนัก ดังนั้นครอบครัวจะกินดีอยู่ดีหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับหัวหน้าครอบครัวและนี่คือเหตุผลในการให้ความเคารพสามีในสมัยก่อน แต่ในปัจจุบันทั้งผู้ชายและผู้หญิงต่างได้รับโอกาสทางสังคมอย่างเสมอภาค มีสิทธิในการได้รับศึกษาและการประกอบอาชีพที่เท่าเทียมกัน ทำให้สัมพันธภาพระหว่างสามีภรรยาเปลี่ยนแปลงไป เช่น คงที่ไว้ให้ล้างเท้าให้สามีก่อนเข้านอน คนอีสานเชื่อว่าสามีเป็นหัวหน้าครอบครัวและก่อนผู้ชายจะแต่งงานแล้วมาเป็นหัวหน้าหรือผู้นำครอบครัวนั้น ต้องผ่านการบวชเรียนเขียนอ่านผ่านการขัดเกลาทางด้าน

จิตใจก่อนอย่างน้อยหนึ่งปีถึงสามปี ถึงจะสามารถลาสิกขาออกมารองเรือ่นได้ เมื่อลาสิกขาออกมานิสัยของความเป็นพระยังมีอยู่ส่วนหนึ่ง เมื่อแต่งงานมีครอบครัวแล้วผู้ชายก็จะเป็นหัวหน้าครอบครัว ภรรยาต้องให้ความเคารพในความเป็นพระส่วนหนึ่ง ต้องให้ความเคารพและเกรงใจ ซึ่งเป็นหน้าที่ของภรรยาที่ต้องปฏิบัติต่อสามี มีความเชื่อว่าการทำเช่นนั้นจะทำให้ครอบครัวมีความสุข มีความเจริญรุ่งเรือง ในปัจจุบันผู้ชายและผู้หญิงมีสิทธิเท่าเทียมกันทั้งด้านการศึกษา หน้าที่การงาน จึงทำให้บางชีวิตสูญหายไปเพราะไม่มีความเหมาะสมกับกับสมัยปัจจุบัน

5. ทูตทางวัฒนธรรม คือความรู้หรือภูมิปัญญาที่สั่งสมมาในอดีตและถ่ายทอดมายังรุ่นต่อรุ่นเมื่อมีการลั่งไหลเข้ามาของกระแสโลกาภิวัตน์ไม่ว่าจะเป็นการคมนาคมที่มีความสะดวกขึ้น การศึกษาที่สูงขึ้นและการเปลี่ยนแปลงอาชีพซึ่งแต่เดิมวิถีชีวิตและการประกอบอาชีพต้องอาศัยแรงงานคน แต่พอโลกเจริญขึ้นการผลิตที่เดิมเคยใช้แรงงานคนแต่ปัจจุบันหันมาพึ่งเครื่องจักรกลใช้ในการผลิตและเพิ่มผลผลิตที่มีความสะดวกสบายและทันสมัยขึ้น จึงทำให้ประเพณีฮีตสิบสองคองสิบสี่ที่เป็นความรู้ภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่ได้สั่งสมมาเปลี่ยนแปลงไป

6. การศึกษาในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลง ทำให้วิถีทางความคิดเปลี่ยนไปมีความคิดที่แตกต่างกัน มีความเชื่อทางด้านวิทยาศาสตร์มากขึ้น เชื่อในสิ่งที่สามารถพิสูจน์ได้ว่ามีจริงจะไม่มี ความเชื่อหากพิสูจน์ไม่ได้ ประเพณีฮีตสิบสองใช้หลักทางพระพุทธศาสนาในการประกอบพิธีกรรม และปฏิบัติสืบทอดกันมานาน ส่วนคองสิบสี่เป็นส่วนหนึ่งของประเพณีฮีตสิบสอง ใช้หลักการทางพระพุทธศาสนาเหมือนกัน แต่ต่างกันตรงที่คองสิบสี่ไม่เหมาะสมกับสังคมในปัจจุบัน เพราะบางคองไม่สามารถนำมาใช้ได้กับวิถีชีวิตในสังคมในปัจจุบัน เช่น การกราบเท้าสามีในวันพระ ในสมัยก่อนเชื่อว่าจะทำให้มีความสุขในชีวิตเพราะก่อนที่จะแต่งงานผู้ชายต้องผ่านการบวชเรียนพระก่อนถือว่าเป็นผู้นำครอบครัว แต่ปัจจุบันการปฏิบัตินี้ไม่มีแล้วเพราะความเจริญทางการศึกษาและเทคโนโลยีทำให้ความเชื่อเปลี่ยนแปลงไป

7. กระแสโลกาภิวัตน์ คือความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสารและการคมนาคมภายใต้ระบบทุนนิยม ถือเป็นหัวใจสำคัญของโลกาภิวัตน์ ระบบการสื่อสารช่วยส่งผ่านประสบการณ์วิถีชีวิตและวัฒนธรรมวัตถุนิยมจากภายนอกมาผนวกรวมเข้ากับท้องถิ่น ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การคมนาคมขนส่ง เทคโนโลยี การเมืองและวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงระหว่างปัจเจกบุคคล ชุมชน ค่านิยมและระบบคุณค่าต่าง ๆ ในชุมชนสะท้อน ซึ่งสะท้อนลักษณะของโลกาภิวัตน์ ซึ่งก่อให้เกิดความฉาบฉวยชั่วแค้น ทั้งในแง่ของรสนิยมการบริโภคและการใช้ชีวิตของคนในชุมชนสะท้อน อีกทั้งยังทำให้บางสิ่งบางอย่างเลือนหายไปจากจิตสำนึกของคนในชุมชนอีกด้วย อาทิ ความรู้สึกสงบ ความต่อเนื่องมั่นคง ความผูกพันลึกซึ้งระหว่างคนในชุมชนด้วยกัน

รวมถึงความผูกพันกับเวลาและสถานที่และผลของกระแสโลกาภิวัตน์มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีคิด เปลี่ยนวิธีมองความจริง เปลี่ยนแบบแผนในการใช้ชีวิตประจำวันของคนในชุมชนสะตองและเปลี่ยนแบบแผนประเพณีต่าง ๆ เช่นประเพณีฮีตสิบสองคองสิบสี่ที่คนในชุมชนสะตองเคยปฏิบัติสืบทอดกันมา การเข้ามาของกระแสโลกาภิวัตน์ต้องแลกด้วยการสูญเสียของวัฒนธรรมท้องถิ่นและก่อให้เกิดปมด้อยทางวัฒนธรรมต่อคนหนุ่มสาวชาวสะตอง โดยเฉพาะวัยรุ่นทั้งชายและหญิงเกิดความรู้สึกอับอายในรากเหง้าวัฒนธรรมของตน รู้สึกอายเป็นคนอีสานและไม่กล้าที่จะบอกกับใครว่าตนเป็นคนอีสาน อายุที่จะพูดภาษาท้องถิ่นของตัวเอง แต่มีความกระตือรือร้นที่จะรับวัฒนธรรมจากภายนอกชุมชนเข้ามาแทนที่ อย่างเช่นการพูดจะไม่พูดภาษาถิ่นแต่จะพูดภาษากลางแทน เพราะเห็นว่ามันคือสัญลักษณ์ของชีวิตที่ทันสมัย ทำให้เยาวชนในชุมชนปฏิเสธวัฒนธรรมดั้งเดิมของตน จึงเป็นสาเหตุให้ฮีตสิบสองคองสิบสี่หายไป

8. การกดทับทางสังคมเกิดขึ้นจากการปฏิสังขรณ์ระหว่างตัวเรากับบุคคลอื่นโดยผ่านการมองตนเองและคนอื่นมองเรานั้นหมายถึง เรามองคนอื่นอย่างไรและเราถูกคนอื่นมองอย่างไร ในจังหวัดจันทบุรีเป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม อัตลักษณ์ของผู้คนจึงหลากหลายตามไปด้วย เพราะมีประชากรหลากหลายกลุ่มหลากหลายชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นกลุ่มชนที่มีความแตกต่างจากคนในพื้นที่ซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่ในจังหวัดจันทบุรี ซึ่งมีความแตกต่างทางด้านศาสนา ประเพณี ภาษา ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม คนอีสานเป็นอีกกลุ่มที่มีความต่าง เป็นกลุ่มเล็ก ๆ ที่อพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่ในจังหวัดจันทบุรี กลุ่มคนอีสานที่อาศัยอยู่ในชุมชนสะตอง คนในพื้นที่จันทบุรีจะให้ภาพในแง่ลบเสมอและพยายามผลักกลุ่มคนอีสานเหล่านี้ว่า เป็นคนไม่ดีในสังคม ถูกมองเป็นพวกคอมมิวนิสต์ที่อพยพมาหนีจากการตามจับของทางราชการและถูกมองว่าเป็นกลุ่มคนล้าหลัง สกปรก น่าสมเพชเวทนา เป็นพวกอดอยาก พวกหิวโหย ถูกมองว่าเป็นพวกยากจน ไม่ทันสมัย เป็นอคติที่คนในพื้นที่สร้างขึ้นมามาทั้งสิ้น ไม่ยอมรับตัวตนที่แท้จริงของกลุ่มคนอีสาน อีกทั้งยังมีความหวาดระแวงในความต่างทางด้านอัตลักษณ์ จนกลายเป็นการกดทับอัตลักษณ์ของกลุ่มคนอีสาน ส่งผลให้กลุ่มคนอีสานมีความรู้สึกที่ไม่สามารถดำรงอยู่อย่างมีเกียรติได้และกลายเป็นรู้สึกว่าตนเองเป็นพลเมืองชั้นสองของจังหวัดจันทบุรี เกิดความรู้สึกอายทำให้มีผลต่อการสืบทอดประเพณีฮีตสิบสองคองสิบสี่

อภิปรายผล

ในการวิเคราะห์ถึงองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย ผู้วิจัยจะอภิปรายผลดังนี้

จากผลการศึกษาพบว่า การสืบทอดฮีตสิบสองและคองสิบสี่ซึ่งเป็นหลักประเพณีปฏิบัติของคนอีสานยังคงดำรงอยู่ในชุมชนบ้านสะตองได้จนถึงปัจจุบันเป็นเพราะวัฒนธรรมหรือประเพณี

ฮิตสิบสองกองสิบสี่นั้นได้รับการยอมรับในสังคมนั้นและสังคมหรือชุมชนนั้นเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมหรือประเพณีฮิตสิบสองกองสิบสี่จึงได้มีการสืบทอดต่อกันมา การสืบทอดประเพณีคือการนำประเพณีฮิตสิบสองกองสิบสี่ที่เป็นประเพณีของชาวอีสานซึ่งปกตินั้นก็มีการประพฤติปฏิบัติกันอยู่แล้วเป็นปกติของทางภาคอีสาน แต่ชุมชนสะตอนเป็นคนอีสานที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้นำเอาประเพณีฮิตสิบสองกองสิบสี่มาเป็นหลักในการประพฤติปฏิบัตินั้นเป็นการนำมาทำซ้ำอีกครั้งคือการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมนั่นเอง ซึ่งผู้วิจัยพบว่ามีความสอดคล้องกับแนวคิดของ วิลเลียมส์ เบอร์มิงแฮม นักทฤษฎีวิพากษ์รุ่นหลังและนักวัฒนธรรมศึกษาศำนักเบอร์มิงแฮม (กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน (2551 : 66) ได้อธิบายถึงกระบวนการสืบทอดหรือกระบวนการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม

ทั้งนี้วิลเลียมส์ ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมทุกอย่างที่มีอยู่ในช่วงเวลาหนึ่ง สถานที่หนึ่งจะมีเฉพาะคนที่อยู่ในช่วงเวลาและสถานที่นั้นเท่านั้นที่จะเข้าถึงและสัมผัสวัฒนธรรมดังกล่าวได้ หากวัฒนธรรมที่ได้รับการบันทึกหรือผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดต่อเนื่องหรือวัฒนธรรมนั้นจะถือเป็นวัฒนธรรมแห่งยุคสมัย ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของประเพณี ในการเลือกสรรที่ผู้คนในสังคมจะมีการจัดระบบและให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมทั้งหลายไว้ประเพณีในการเลือกสรรจะทำหน้าที่คัดเลือกให้วัฒนธรรมบางอย่างเท่านั้นที่จะได้รับการผลิตซ้ำไปยังคนรุ่นหลังต่อไป ดังเช่นในชุมชนบ้านสะตอนก็จะมีประเพณีฮิตสิบสองกองสิบสี่ที่ได้รับการเผยแพร่และผลิตซ้ำมาอย่างต่อเนื่อง โดยที่บุคลากรในชุมชนบ้านสะตอน ผู้รับเอาฮิตสิบสองกองสิบสี่ได้ให้ความสำคัญ สามารถรับรู้เข้าใจในเนื้อหาสาระ ความหมายและเห็นคุณค่าของฮิตสิบสองกองสิบสี่ของคนในชุมชนบ้านสะตอนร่วมกัน ฮิตสิบสองกองสิบสี่ได้รับการเผยแพร่และผลิตซ้ำมาอย่างยาวนานนับแต่เริ่มมีการก่อตั้งหมู่บ้านสะตอนอย่างเป็นทางการจนกระทั่งมาถึงปัจจุบัน บางฮิตบางกองอาจจะลดลงและเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามกาลเวลา แต่ก็มีบางฮิตบางกองเท่านั้นที่ได้รับการเผยแพร่และผลิตซ้ำ เช่น ฮิตบุญเดือนหกหรือประเพณีบุญบั้งไฟของชาวสะตอนซึ่งอยู่ในฮิตสิบสอง ส่วนกองสิบสี่ในกองที่หนึ่ง คือ เมื่อได้ข่าวใหม่หรือผลหมากรากไม้ใหม่ให้บริจาคทานแด่พระสงฆ์และท่านผู้มีศีลแล้วตนเองจึงบริโภครากที่ยังคงทำการสืบทอดกันมาผ่านระยะเวลาที่ยาวนาน

จากการนำเสนอการสืบทอดประเพณีฮิตสิบสองกองสิบสี่เปรียบเทียบกับแนวคิดการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมของวิลเลียมส์ เบอร์มิงแฮม สามารถสรุปได้ว่า การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม หมายถึง การปกป้อง คำรรักษา หรือเพิ่มพูนวัฒนธรรมที่มีการผลิตขึ้นในกลุ่มสังคม เมื่อเกิดการผลิตและสร้างความหมายทางวัฒนธรรมใหม่ขึ้นมา สมาชิกจะทำการคัดเลือกความคิด ความเชื่อ ค่านิยมหรือการปฏิบัติที่เหมาะสมและทำการผลิตซ้ำด้วยวิธีการต่าง ๆ จนเกิดการยอมรับเป็นบรรทัดฐานเพื่อการอยู่ร่วมกันที่แสดงถึงความเป็นหนึ่งเดียวของกลุ่มและสร้างความแตกต่างระหว่างกลุ่ม วัฒนธรรมใดที่มี

การผลิตขึ้นแล้วไม่ได้รับการยอมรับวัฒนธรรมนั้นก็จะตายไปในที่สุด ทั้งนี้สถาบันหรือบุคคลที่มีอำนาจจะเป็นผู้ชี้ขาดความยั่งยืนของวัฒนธรรมและแต่ละกลุ่มสังคมมีแนวทางปฏิบัติด้านวัฒนธรรมแตกต่างกันไป

วิลเลียมส์ เบอร์มิงแฮม ยังอธิบายต่อไปอีกว่า วัฒนธรรมใดที่มีการผลิตขึ้นมาแล้วไม่ได้รับการยอมรับวัฒนธรรมนั้นก็จะตายไปในที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับบางฮีดบางคองที่อยู่ในฮีดสิบสองคองสิบสี่ของคนอีสานที่อยู่ในชุมชนบ้านสะตอน เช่น ฮีดสิบสองที่เป็นประเพณีปฏิบัติของคนอีสานในสะตอนมีสิบสองเดือนหายไปสองข้อคองเหลือสิบข้อและคองสิบสี่ที่เป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิตมีสิบสี่ข้อหายไปห้าข้อคองเหลือเก้าข้อแสดงให้เห็นว่าฮีดสิบสองและคองสิบสี่ที่หายไปสองนั้นมีการผลิตขึ้นมาแต่ไม่ได้รับการยอมรับหรือไม่เข้ากับสภาพแวดล้อมของสังคมนั้น เมื่อไม่ได้รับการยอมรับก็ไม่มีการผลิตขึ้นมาอีก ฮีดคองนั้นก็ตายไปในที่สุดกล่าวคือไม่มีการสืบทอดอัตลักษณ์ของคนอีสานต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีข้อเสนอแนะที่เป็นนัยยะในเชิงนโยบายที่สำคัญดังนี้

1. ควรนำประเพณีฮีดสิบสองและคองสิบสี่บรรจุเป็นหลักสูตรท้องถิ่นในการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกให้เห็นคุณค่าแลหวงแหนในประเพณีของตน
2. ผู้นำชุมชนควรตระหนักถึงสำคัญของฮีดสิบสองและคองสิบสี่และเป็นผู้ขับเคลื่อนในการดำเนินกิจกรรมตามฮีดสิบสองและคองสิบสี่
3. สภาวัฒนธรรมตำบลสอยดาวควรที่จะรวบรวมบันทึกฮีดสิบสองและคองสิบสี่ไว้เป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อให้คนรุ่นหลังที่มาศึกษาจะได้รู้ความหมาย ได้เข้าใจและเห็นคุณค่าในฮีดสิบสองและคองสิบสี่
4. ควรให้การศึกษาแก่คนในชุมชนเพื่อให้รู้เท่าทันของการเปลี่ยนแปลงของสังคมและการหลั่งไหลเข้ามาของวัฒนธรรมตามกระแสโลกาภิวัตน์
5. ผู้นำชุมชนควรมีนโยบายในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ส่งเสริมและมีการประชาสัมพันธ์ของงานประเพณีในแต่ละเดือนในเชิงท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเพื่อดึงดูดความสนใจให้อยากมาดูมาศึกษาและเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนและทำให้คนในชุมชนอยากหวงแหนรักษาให้ดำรงอยู่ในชุมชนต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการทำวิจัยโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการสืบทอดอัตลักษณ์ของคนอีสานในชุมชนบ้านสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

2. ควรมีการทำวิจัยเพื่อหาแนวทางการสืบทอดอัตลักษณ์ของคนอีสานในชุมชนบ้านสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี
3. ควรมีการทำวิจัยเพื่อศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบอัตลิตบสองคองลิตบสี่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี